

Príloha 1 – Aktivity projektu

Projekt sa zameriava na posilnenie ochrany biodiverzity a podporu udržateľného turizmu v národných parkoch (ďalej aj ako „NP“) Slovenska. Zdôrazňuje vytvorenie jednotnej identity NP, usmerňovanie toku turistov, realizáciu manažmentových opatrení vedúcich k zlepšeniu stavu biotopov a podporu ekologických postupov prostredníctvom premyslenej rekonštrukcie infraštruktúry. Medzi hlavné iniciatívy patrí realizácia vzdelávacích programov, zavedenie spoločného systému merania návštevnosti a založenie Aliancie národných parkov Slovenska na zlepšenie správy a spolupráce. Tieto aktivity majú zásadný význam pre ochranu biodiverzity a zároveň podporujú zodpovedný turizmus.

Aktivity a očakávané výsledky

Aktivita 1: Rekonštrukcia a výstavba zariadení pre činnosti podporujúce udržateľný cestovný ruch a ochranu ekosystémov a biodiverzity

Na začiatku implementácie bude zabezpečené vykonanie zelených verejných obstarávaní zameraných na rekonštrukciu a výstavbu zariadení, ktoré budú spĺňať požiadavky štandardov zelenej výstavby. Do Projektu a jeho Aktivity 1 je zahrnutých 14 objektov, ktoré sú nevyhnutné na realizáciu plánovaných aktivít. Zoznam zariadení a ich využitie, ako sú návštevnícke a informačné centrá, environmentálne centrá, terénne a výskumné stanice, ubytovacie kapacity, zasadacie miestnosti, výstavné priestory a ďalšie, je uvedený v Prílohe 4.

Aktivita 1 prispieva k dosiahnutiu Výsledku 1 „Zavedený udržateľný cestovný ruch v národných parkoch“ realizáciou Výstupu 1.1 „Udržateľne zlepšená infraštruktúra zariadení v národných parkoch a využívaná na činnosti prispievajúce k ochrane ekosystémov a biodiverzity“.

Aktivita 2: Spoločná podpora udržateľného cestovného ruchu v národných parkoch a jeho propagácia

Hlavným koordinátorom je MŽP SR (Prijímateľ). Na začiatku jeho implementácie budú zriadené pracovné skupiny, ktoré určia požiadavky ministerstva a NP. Tieto pracovné skupiny budú pozostávať zo zástupcov všetkých NP zodpovedných za príslušné oblasti.

Zabezpečené budú nasledujúce iniciatívy:

- Vytvorenie jednotnej identity NP,
- Vytvorenie komunikačného a dizajnového manuálu,
- Výroba a predaj obchodných produktov, výrobkov a poskytovanie služieb z miestnych zdrojov,
- Realizácia propagačných aktivít,

- Návrh a implementácia symbolických „vstupných brán“ – vstupných bodov do podporovaných oblastí NP,
- Vytvorenie spoločnej webovej stránky a inteligentnej turistickej aplikácie NP,
- Zavedenie jednotného elektronického systému na meranie návštevnosti NP.

Aktivita 2 prispieva k dosiahnutiu Výsledku 1 „Zavedený udržateľný cestovný ruch v národných parkoch“ realizáciou Výstupu 1.2 „Rozvinuté a riadené aktivity udržateľného cestovného ruchu v národných parkoch“.

Aktivita 3: Rozvoj turistických aktivít na usmerňovanie prílevu turistov a podpora udržateľného cestovného ruchu

Jednotlivé správy NP budú implementovať rôzne iniciatívy na reguláciu toku turistov alebo ich presmerovanie do menej zaťažených oblastí v rámci NP. Na podporu udržateľného turizmu v NP sú nevyhnutné osvetové aktivity. Cieľom týchto aktivít bude vzdelávať návštevníkov, miestne komunity a zainteresované strany o dôležitosť ochrany prírodného prostredia a zároveň podporovať zodpovedné postupy v cestovnom ruchu. Iniciatívy budú smerovať k optimálnemu využívaniu prírodných zdrojov, ochrane prírodného dedičstva a biologickej diverzity, rešpektovaniu socio-kultúrnej autenticity regiónov, vzájomnému porozumeniu a tolerancii.

- TANAP

Tu je niekoľko kľúčových iniciatív, ktoré je možné uskutočniť:

1. Vzdelávacie kampane, workshopy a semináre.
Budú organizovať pravidelné semináre pre turistov, organizátorov zájazdov a miestne podniky o zásadách udržateľného cestovného ruchu. Témy môžu zahŕňať dopad turizmu na miestne ekosystémy, manažment odpadu a zodpovedné turistické aktivity.
2. Digitálne a mediálne kampane, dosah na sociálne médiá.
Využitie sociálnych sietí na zdieľanie informácií o dôležitosti udržateľného turizmu. To môže zahŕňať tipy pre návštevníkov, úspešné príklady ochrany prírody a propagáciu ekologických aktivít.
3. Osvetové aktivity priamo v teréne, sprevádzané prehliadky.
Ponúkať sa budú eko-túry pod vedením znalých sprievodcov, ktorí návštevníkov oboznámia s flórou, faunou a geológiou Tatier a zároveň zdôraznia potrebu ich ochrany.
4. Dobrovoľnícke programy
Zavedenie dobrovoľníckych príležitostí pre miestnych obyvateľov a turistov na účasť v aktivitách na ochranu prírody, ako je údržba chodníkov alebo monitorovanie voľne žijúcich živočíchov.

- NAPANT

V rámci NP bude realizovaných päť modulov iniciatív, ktoré sa zameriavajú na témy udržateľného turizmu a ochrany prírody. Tri moduly zamerané na podporu a rozvoj udržateľného cestovného ruchu prispievajú k rozvoju aktivít, ako sú pešia turistika, cykloturistika, bežecké lyžovanie, hipoturistika a sánkovanie so psím záprahom. Iniciatívy taktiež podporia predaj miestnych produktov, vytvorenie ekologického ubytovania a informačno-návštevníckeho centra Červená Skala, spolu s rozvojom miestnej kultúry a tradícií.

V NP je výrazné zastúpenie spolupráce s rôznymi miestnymi partnermi, ako sú miestne mimovládne organizácie, komunitné skupiny, dopravné spoločnosti, regionálne organizácie cestovného ruchu, rozvojové agentúry, obce, prenajímatelia, miestni sprievodcovia, producenti, remeselníci, folklórne súbory, kultúrne centrá a školy.

Dôležitou súčasťou riešenia je organizácia dopravy v NP a vypracovanie stratégie inteligentnej a udržateľnej mobility. Zriadenie informačno-návštevníckeho centra Červená Skala bude podporovať vlakovú dopravu na trase Margecany – Červená Skala – Banská Bystrica, čím prispeje k znižovaniu emisií.

Moduly iniciatív:

Modul 1: Ekodoprava a mobilita – Ekocesty v NP Nízke Tatry.

Modul 3: Podpora miestnych komunit a kultúry – Kultúrne poklady NP Nízke Tatry.

Modul 4: Aktívny turizmus a ekologické ubytovanie – Dobrodružstvá Nízkyh Tatier.

Podrobnejšie informácie sú uvedené v Prílohe 2 Indikatívny rozpočet zmluvných strán.

- NP Slovenský raj

Rôzne druhy iniciatív, ako napríklad:

- Zriadenie informačných technológií na náučných a turistických chodníkoch - vybavenie inteligentného sprievodcu na troch vybraných turistických chodníkoch na základe skúseností z už realizovaných aktivít na náučnom chodníku JUH.
- Vypracovanie dizajnového manuálu a architektúry pre výstavbu a rekonštrukciu turistickej, technickej a informačnej infraštruktúry pre NP Slovenský raj. Cieľom je zjednotiť dizajn týchto prvkov na celom území Slovenského raja. Dizajnový manuál bude vypracovaný v spolupráci s obcami, regionálnou organizáciou cestovného ruchu a podnikateľmi. Cieľom je dosiahnuť schválenie navrhovaného manuálu v rozhodovacích orgánoch zainteresovaných strán a jeho následná implementácia.

- Informačné kampane, ako sú Dni lúk, Dni roklin, Deň vody. Súhrnom týchto iniciatív na zvyšovanie povedomia bude komunikácia o zavedení regionálneho označovania a regionálnej značky pre produkty a služby v cestovnom ruchu, ktoré spĺňajú kritériá prírodného a udržateľného cestovného ruchu. Zavedenie regionálnej značky v spolupráci s regionálnou organizáciou cestovného ruchu Slovenský raj & Spiš zahŕňa realizáciu a vypracovanie prieskumu, nastavenie systému vrátane značky a prípravu a implementáciu pilotnej výzvy na certifikáty.
- Zavedenie novej sprievodcovskej služby vrátane jednotného oblečenia sprievodcov.
- Doplnková infraštruktúra pre splav Hornádu (nástupné a výstupné miesta).
- Deň lúk – Kosenie Kopaneckých lúk, ktorý predstavuje pilotné podujatie s ukázkami kosenia a pasenia v spolupráci s miestnymi komunitami.

- NP Malá Fatra

Hlavným cieľom iniciatív je zníženie negatívneho dopadu turizmu na prírodu. V rámci tohto cieľa budú realizované nasledujúce kroky: monitorovanie návštevnosti vybraných lokalít s cieľom identifikovať oblasti s najväčšou záťažou turizmom a navrhnutie alternatívnych turistických lokalít spojené s ich propagáciou za účelom rovnomernejšieho rozloženia turistického ruchu, školenia sprievodcov realizované v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, vytvorenie, otestovanie, zavedenie a propagácia dvoch nových služieb a produktov v oblasti udržateľného cestovného ruchu.

- NP Veľká Fatra

Deň s odborníkom – Počas roka bude organizovaných niekoľko exkurzií, vždy s iným odborníkom z NP, ako napr. botanikom, lesníkom, zoológom a ďalšími. Na tento účel bude zvolená jednoduchšia trasa, ktorou vás bude sprevádzať odborník, ktorý vám predstaví zaujímavosti zo svojej špecializácie. Tento deň bude vopred propagovaný a návštevníci sa naň budú môcť prihlásiť. Očakáva sa, že týmto spôsobom budú oslovení aj návštevníci, ktorí neprejavujú priamy záujem o terénne exkurzie ponúkané v rámci sprievodcovských služieb.

Ponuka prírodného turizmu - v rámci aktivity sa naplánujú trasy, ktoré budú využívané na sprievodcovskú činnosť. Trasy budú rôznej náročnosti a tematického zamerania. Nielen zamestnanci S-NP, ale aj miestni obyvatelia budú mať možnosť absolvovať školenie v oblasti sprievodcovských činností. Hlavným cieľom bude rozvoj a popularizácia prírodného turizmu, ktorý zároveň predstavuje potenciál na tvorbu pracovných miest.

Inštalácia oddychových miest – v auguste 2023 sa uskutočnil prieskum medzi návštevníkmi, ktorý odhalil potrebu vytvorenia oddychových miest s lavičkami. Na týchto miestach budú dostupné základné informácie o NP a chránených druhoch pomocou QR kódov, ktoré návštevníkom umožnia získať ďalšie informácie.

Fotosúťaž – Ako ďalší nástroj na propagáciu NP a prírodného turizmu, S-NP zorganizuje fotosúťaž, kde hlavnou cenou bude deň s odborníkom v NP. Celá súťaž bude propagovaná na webovej stránke a na sociálnych sieťach. Súťažiť sa bude iba s fotografiami z prístupných miest NP, ktoré sú v súlade s návštevným poriadkom NP a dokumentujú jeho prírodné krásy a hodnoty.

Vytvorenie putovnej výstavy – v rámci tejto aktivity sa vytvoria viaceré bannery s informáciami o ochrane prírody v NP, chránených druhoch a zaujímavých turistických miestach. Táto výstava bude zapožičiavaná školám a obciam v oblasti pôsobnosti.

- NP Muránska planina

Okrem organizovania verejných podujatí Dni národného parku bude zriadená nová služba vzdelávacích sprievodcov a každoročne sa bude pripravovať a vydávať populárno-náučný časopis na podporu národného parku, environmentálnej výchovy a ochrany prírody.

- PIENAP

Aby sa usmernil tok turistov, bude vytvorená takzvaná Rozprávková trasa, ktorá povedie cez menej navštevované lokality. Na každom stanovišti si budú môcť návštevníci vypočuť audio nahrávku – rozprávku, ktorá zároveň poskytne informatívny príbeh súvisiaci so zvieratom alebo rastlinou na danom mieste. Prístup k nahrávkam bude zabezpečený prostredníctvom QR kódu v mobilnej aplikácii. Nahrávky budú dostupné v štyroch jazykoch.

Na trase bude desať vyrezávaných lavičiek s vyobrazenými postavami alebo predmetmi z rozprávky, pútavý pracovný zošit s aktivitami pre deti, ktorý bude obsahovať príbehy z rozprávky v textovej podobe a pútavú ilustrovanú mapu NP. Po vydaní materiálov S-NP zorganizuje podujatie pre deti, na ktorom sa budú využívať príbehy a aktivity z pracovného zošita, a deti sa budú orientovať podľa ilustrovanej mapy.

Po výstavbe informačného centra sa bude organizovať množstvo podujatí pre verejnosť, ako napríklad každoročná medzinárodná výstava amatérskych malieb, napríklad pod názvom „Znovuzjednotenie človeka a prírody“ alebo „Pieniny v príbehoch“, otvorenie krátkych poviedok, literárnych žánrov alebo poézie na tému ochrany NP, a to v spolupráci s poľským národným parkom Pieniński Park Narodowy. Súčasťou budú aj prezentácie kultúr rôznych národností žijúcich v regióne, vrátane tradičných remesiel a umenia, ako sú goralská, rusínska alebo karpatsko-nemecká kultúra.

Pre deti sa zrealizuje aktivita „Rok s Pieninským národným parkom“. Raz mesačne dostanú deti výzvu prostredníctvom webovej stránky a sociálnych sietí, aby splnili určitú kreatívnu environmentálnu úlohu. Zúčastnení účastníci budú na konci roka za svoju aktivitu odmenení peknými cenami.

- NP Poloniny

3.1 Pilotné riešenia - modernizácia turistickej infraštruktúry a prezentácia 19 atraktívnych turistických lokalít a trás v NP Poloniny

11 lokalít: lúka Medová baba, Jazero Na mlákach, Oblazy, Hodošík, Pod Vysokou, Arpádova línia, Hacalacova diera, Minerálny prameň Starina, Havešová, Dvere do Polonín, Ruské

8 peších/náučných trás: Školský náučný chodník k Mergancovmu kameňu, Náučný chodník Miroslava Poliščuka, Medzinárodná lesnícky náučný chodník Udava – Solinka, Geologická náučná lokalita Dara, Náučný chodník Rožok, Náučný chodník Ruské, Náučný chodník Havešová, Turistická trasa Ulič – Veľká Ostrá – Kolbasov

Plánuje sa postupná obnova existujúcej turistickej infraštruktúry a doplnenie informačných panelov. K existujúcej infraštruktúre pribudnú reliéfne prvky pre nevidiacich a informácie v Braillovom písme na dvoch alebo troch miestach, ktoré budú ľahko prístupné aj pre vozíčkarov. Pribudnú oddychové zóny, lavičky, prístrešky a toalety, chodníky a mosty cez rieky. Ďalej bude realizovaná úprava turistických trás a ich údržba. Zároveň sa na dvoch až troch lokalitách sprístupnia návštevníkom audio nahrávky, vrátane dramatizácií, hovoreného slova (aj v cudzom jazyku), hudobných prvkov alebo zvukových efektov atď. V rámci tejto aktivity je plánovaná inštalácia dvoch digitálnych informačných kioskov s komplexnými informáciami o NP, zaujímavých turistických trasách a atrakciách regiónu.

3.2 Rozšírenie vonkajších služieb pre návštevníkov „Lesný kúpeľ v Grófske chyžky“

„Lesný kúpeľ v Poloninách“ - nová ponuka vonkajších aktivít, ktorá predstavuje inovatívnu formu udržateľného turizmu. Bude zahŕňať prispôbenie existujúcich zariadení na realizáciu lesného kúpeľa v Grófskych chyžkách a Novej Sedlici. Cieľom je tiež identifikovať najvhodnejšie lokality pre vonkajšie aktivity lesného kúpeľa, ktoré môžu realizovať aj iné subjekty. Plánuje sa školenie zamestnancov S-NP o aktivitách spojených s lesným kúpeľom.

3.3 Diskutujeme o krajine - interaktívna vzdelávacia, osvetová, publikačná a zážitková iniciatíva zameraná na zlepšenie environmentálneho povedomia širokej verejnosti

Iniciatíva prispieva aj k zlepšeniu životného prostredia krajiny a osídlenia na území NP Poloniny.

Táto iniciatíva zahŕňa odborné workshopy, ktoré rozvíjajú dialóg medzi rôznymi aktérmi na území, ako sú verejný, súkromný a občiansky sektor, ochrana prírody, poľovnícke zväzy, miestne rybárske združenia, stavitelia a odborníci na stavebníctvo a starostlivosť o krajinu, miestni obyvatelia atď. Workshopy budú tematicky pozostávať z prednášok o architektúre a vidieckom urbanizme, starostlivosti o krajinu, manažmente krajiny a udržateľnom

manažmente v NP, príprave verejných súťaží ako riešenie na zlepšenie kvality verejného priestoru a prezentácii odborných návrhov a vzorových riešení v oblasti Karpát a NP Poloniny.

3.4 Budovanie identity a imidžu NP v povedomí verejnosti prostredníctvom jednotného pracovného oblečenia pre všetkých zamestnancov NP v súlade s vyhláškou 170/2021 Ministerstva životného prostredia SR, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

- NP Slovenský kras

NP Slovenský kras je zameraný na prírodný turizmus. Okrem účasti na rôznych aktivitách zameraných na zvyšovanie povedomia pripraví vlastné metodické príručky – sprievodcu krásami v spolupráci s univerzitou a Klubom slovenských turistov, systém školení pre miestnych sprievodcov a ich zapojenie do ponuky služieb NP pre verejnosť.

Aktivita 3 prispieva k dosiahnutiu Výsledku 1 „Zavedený udržateľný cestovný ruch v národných parkoch“ realizáciou Výstupu 1.2 „Rozvinuté a riadené aktivity udržateľného cestovného ruchu v národných parkoch“.

Aktivita 3 prispieva aj k dosiahnutiu Výsledku 2 „Zlepšená ochrana ekosystémov a ich zvýšená odolnosť voči hrozbám straty biodiverzity“ realizáciou Výstupu 2.1 „Rozvinuté environmentálne vzdelávanie a aktivity na zvyšovanie povedomia o ochrane biodiverzity a udržateľných formách služieb cestovného ruchu“.

Aktivita 4: Environmentálna výchova a ochrana ekosystémov a biodiverzity

Tieto snahy by mali smerovať k zvýšeniu povedomia, lepšiemu porozumeniu a aktívnemu zapojeniu sa do ochrany prírodného dedičstva národného parku medzi návštevníkmi, miestnymi komunitami a zainteresovanými stranami. Zahŕňajú aj konkrétne manažérske opatrenia, ako sú kosenie, mulčovanie, výrub mladých stromov, odstraňovanie biomasy, hrabanie, čistenie a odstraňovanie náletových drevín, ktoré sú dôležité pre zachovanie a/alebo zlepšenie priaznivého stavu ochrany biotopov. V lesných ekosystémoch, budú implementované prírode blízke postupy s cieľom diferencovať ich horizontálnu a vertikálnu štruktúru, podporiť tzv. pionierske druhy drevín a prirodzené zloženie drevín. V referenčných oblastiach v režime bez zásahov sa budú aplikovať šetrné, nedeštruktívne vedecké metódy na mapovanie miestnej biodiverzity, trendov a zmien v populáciách miestnych organizmov.

- TANAP

Tu sú kľúčové iniciatívy v oblasti environmentálnej výchovy a aktivít na ochranu ekosystémov a biodiverzity v Tatranskom národnom parku:

Výchovno-vzdelávacie programy a workshopy, workshopy o biodiverzite, školské programy a exkurzie, sprevádzané prírodné túry a ekoturistika, pozorovanie voľne žijúcich živočíchov.

Vybudovanie náučného chodníka Tatranská Javorina – Podmuráň – niekoľko zastávok

Manažmentové opatrenia (ako kosenie, mulčovanie, výrub mladých stromov, odstraňovanie biomasy) sa budú realizovať napríklad v týchto oblastiach systému NATURA 2000: SKUEV0196 Brezové, SKUEV0143 Biely Váh, SKUEV0228 Švihrová, SKUEV0145 Medzi bormi, SKUEV0144 Belianske lúky, SKUEV0140 Spišskoteplické slatiny, SKUEV0139 Hozelské slaniská, a na území samotného Tatranského národného parku pre nasledujúce biotopy: 7110* Aktívne vrchoviská, 7120 Degradované vrchoviská schopné prirodzenej obnovy, 7410 Prechodné rašeliniská a trasoviská, 7210* Vápnité slatiny s *Cladium mariscus* a druhmi zväzu *Caricion davallianae*, 7230 Slatiny s vysokým obsahom báz a 91D0* rašeliniskové lesy.

Manažment a výskum uhlíka: Cieľom je monitorovať bilanciu skleníkových plynov – CO₂, H₂O a CH₄ v ekosystémoch rašelinísk za prirodzených podmienok a po zásahoch manažmentu, ktoré podporujú rozmanitosť týchto vzácných a ohrozených biotopov. Cieľom týchto opatrení je zlepšiť hydrologické podmienky a znížiť emisie uhlíka vo forme CO₂ a CH₄, pričom bude použitá metóda vírovej korelácie na kontinuálne meranie. Vitalita alebo zdravotný stav vegetácie bude priebežne monitorovaný pomocou metódy fluorescencie chlorofylu indukovanej slnečným žiarením. Zakúpi sa potrebné vybavenie. Budú zabezpečené ortofotografie s vysokým priestorovým rozlíšením (hyperspektrálne alebo multispektrálne) z lokalít, kde sa bude vykonávať manažment a výskum uhlíkovej bilancie. Fotografie budú získané pomocou UAV (dronov) a následne spracované v GIS a diaľkovom prieskume.

- NAPANT

V rámci územia ochrany prírody budú realizované štyri z piatich modulov iniciatív. Prostredníctvom týchto modulov prispeje NP k rešpektovaniu biodiverzity a jej podpore, napríklad vytvorením botanickej záhrady v oblasti Červená Skala, ochranou prírody, krajiny a biodiverzity (terénna stanica Veľký Bok).

Zabezpečia sa drevené stojany a ďalší materiál na informačné panely, tvorba, inštalácia a oprava informačného systému NAPANT. Budú realizované rôzne ekologické programy a letné školy pre deti, pripravené detské maľovanky a logické pamäťové hry inšpirované hubami a zorganizované mykologické podujatia.

Modul 1: Eko-doprava a mobilita – Eko-cesty NAPANT

Modul 2: Ochrana prírody a biodiverzity – Zelený raj NAPANT

Modul 4: Aktívny turizmus a eko-ubytovanie – Dobrodružstvá NAPANT

Modul 5: Vzdelávacie kampane – Zodpovední návštevníci NAPANT

Podrobnejšie informácie o moduloch sa nachádzajú v Prílohe 2 Indikatívny rozpočet zmluvných strán.

Niektoré príklady konkrétnych iniciatív:

- Mapovanie a monitorovanie prameňov a studní, voda v krajine.
- Mapovanie a monitorovanie húb na zber dát a materiálu pre výskum. Výskum biodiverzity makromycét, človekom obhospodarovaných a pôvodných lesných a nelesných ekosystémov Nízkyh Tatier s využitím klasických mykologických metód a metód DNA fingerprintingu. Tento výskum sa uskutoční v spolupráci so zahraničnými odborníkmi a externými laboratóriami na spracovanie výskumných dát.
- Monitorovanie chráneného územia – chránené druhy (pokles, nárast).

• NP Slovenský raj

Tu sú niektoré kľúčové iniciatívy:

- Čistenie rieky Hornád a Prielomu Hornádu,
- Špeciálne vzdelávacie programy pre školy, najmä pre cieľovú skupinu rómskych detí a pre cieľovú skupinu nevidiacich („Vnímanie prírody inými zmyslami“),
- Turistický chodník a náučné chodníky – úprava krajiny, oprava poškodených chodníkov, kde dochádza k ohrozeniu biotopov zašliapávaním a eróziou, a zvýšenie bezpečnosti turistov.

• NP Malá Fatra

Obnovenie výrazne poškodených (erodovaných) turistických chodníkov a biotopov v okolí spôsobených masovou turistikou bude realizované v spolupráci s regionálnou turistickou organizáciou, súkromnými vlastníkami pozemkov a dobrovoľníkmi. Spolupráca so súkromnými vlastníkami je veľmi dôležitá, keďže 84 % NP je v súkromnom vlastníctve.

Nové vzdelávacie programy zamerané na biodiverzitu budú vyvinuté pre päť úrovní školského vzdelávania (materská škola, 1. stupeň, 2. stupeň základnej školy, gymnázium, špeciálne školy).

• NP Veľká Fatra

Vzdelávacie programy pre materské školy, základné školy a stredné školy – S-NP plánuje rozšíriť svoju ponuku vzdelávacích programov so zameraním na materské, základné a stredné

školy. V súčasnosti sa väčšina programov realizuje hlavne v triedach, no do budúcnosti sa uvažuje o možnosti využitia návštevníckeho centra. Mnohé školy prejavili záujem o vzdelávanie priamo v NP, avšak možnosti dopravy sú v tomto prípade obmedzené. S-NP by chcela rozvíjať spoluprácu s partnerskými školami, v rámci ktorej by v projekte zabezpečila autobusovú dopravu pre žiakov vybraných škôl v oblasti pôsobnosti NP priamo na miesta, kde by sa realizovalo terénne vyučovanie.

Vzdelávacie programy pre seniorov – Správa NP si uvedomuje dôležitosť venovať pozornosť aj starším generáciám. Súčasťou projektu budú prednášky pre seniorov. Okrem samotných prednášok sa v spolupráci so Zväzom dôchodcov a obcami pripraví aj ponuky jednoduchých výletov do terénu. Ako pilotné opatrenie bude vyškolených niekoľko seniorov, ktorí môžu na tieto trasy sprevádzať.

Vzdelávacie miesto o vode a obojživelníkoch – Vytvorenie vzdelávacieho miesta o vode, obojživelníkoch, vodných a vodou viazaných druhoch rastlín a živočíchov v blízkosti informačného centra Hájenka - Žihľavná v Gadere. Na mieste budú nainštalované 2 mostíky na ostrov uprostred bývalého umelého jazierka, ktoré umožnia návštevníkom priblížiť sa k vodnej hladine bez ohrozenia obojživelníkov alebo pobrežnej vegetácie a zároveň urobiť pohyb návštevníkov atraktívnym a bezpečným.

Vytvorenie interaktívneho náučného chodníka pre deti v Gaderskej doline a Ľubochianskej doline – Vytvorenie interaktívnych náučných chodníkov pre deti. Pre chodníky bude vydaný aj rozšírený pracovný list, ktorý si deti môžu vyplniť počas prechádzky. Zároveň budú chodníky využité na potreby environmentálneho vzdelávania.

• NP Muránska planina

Dôležitou súčasťou aktivít NP Muránska planina je environmentálna výchova, keďže v Tisovci vznikne nové Centrum environmentálnej výchovy. Budú vyvinuté nové vzdelávacie programy a zabezpečené vzdelávanie priamo v NP. Programy environmentálneho vzdelávania budú primárne zamerané na žiakov základných škôl z regiónu, kde je často vysoké zastúpenie žiakov z rómskej komunity. Správa NP má v súčasnosti nadviazanú dlhodobú spoluprácu so špeciálnou školou v Revúcej, kde sú takmer výlučne žiaci z rómskej komunity. Aktívnym zapojením do jednoduchých manažmentových činností pri ochrane prírody sú motivovaní k pozitívnemu vzťahu k životnému prostrediu, ktorý vyplýva z pocitu vlastnej práce, napríklad pri ochrane migrujúcich obojživelníkov na jar. Prevádzka centra environmentálneho vzdelávania výrazne rozšíri možnosti rozvoja takejto spolupráce a bude mať pozitívny dopad na deti z marginalizovanej rómskej komunity alebo zo sociálne znevýhodnených rodín.

Ďalšie aktivity na zapojenie miestnych komunití a/alebo dobrovoľníkov zahŕňajú čistenie a predchádzanie znečisteniu riek Rimava a Muráň, zvyšovanie povedomia medzi miestnymi obyvateľmi prostredníctvom environmentálneho vzdelávania, vrátane čistenia riek a každoročné kosenie 3 ha lúk, čo zabezpečí priaznivejší stav biotopov.

V NP sa bude vykonávať aplikovaný výskum vplyvu zonácie na biotopy. Budú zriadené trvalé monitorovacie stanice, prostredníctvom ktorých získajú informácie o aktuálnom stave biotopov, budú sledovať zmeny v biotopoch a v prípade potreby prehodnotia starostlivosť o jednotlivé biotopy.

- PIENAP

Pokiaľ ide o ochranu biodiverzity, budú realizované opatrenia na zadržiavanie vody v časti bývalého „umelého kanála“, ktorý sa v minulosti využíval na vodný slalom. Zlepší sa mikroklima miesta a vytvorí sa priestor pre obojživelníky a hady, ako sú ropucha bradavičnatá, skokan hnedý, užovka obyčajná, ale aj pre rôzne vážky, pavúky, hmyz a vydry riečne. Zároveň sa zlepšia možnosti hniezdenia pre spevavce a možnosti úkrytu pre netopiere (netopier ušatý, netopier malý, netopier stromový, netopier ryšavý a pod.) a hlodavce (lieskovec obyčajný a plch sivý) v okolí chodníka (napr. odstránenie suchých konárov zo stromov pozdĺž chodníka, zabezpečenie korun stromov arboristickými viazaniami pozdĺž chodníka). Súčasťou bude aj inštalácia edukačných panelov o lužných lesoch a mokradových spoločenstvách, ako aj modelov zvierat (napr. obojživelníkov, hadov a ďalších obyvateľov lužných lesov).

Aktivity zamerané na zlepšenie stavu populácie jasoňa červenoookého (*Parnassius Apollo*) vyplývajú zo záverov vedeckej konferencie organizovanej Správou PIENAP v roku 2023 pod názvom „Parnassius Apollo – Výskum, ochrana a monitoring“. Hodnotenie stavu sa vykonáva pomocou aktuálne používaných metód pre tento druh (odchyt a označovanie jedincov, monitorovanie zdravotného stavu jedincov počas odchytu), následne sa údaje vyhodnocujú a prezentujú, napríklad na vedeckých konferenciách, seminároch a pod. Jedným z výstupov bude organizácia seminára „Parnassius Apollo – Výskum, ochrana a monitoring v Pieninách 2025 – 2029“.

Mnohé ďalšie vzdelávacie podujatia a iniciatívy budú realizované a podrobnosti sú uvedené v prílohe 2 Indikatívny rozpočet zmluvných strán.

- NP Poloniny

Iniciatíva pilotuje inovatívne modely manažmentu pre udržateľný regionálny rozvoj v chránených oblastiach a širšej krajine. Zahŕňa zapojenie zainteresovaných strán v Karpatských bukových pralesoch zapísaných v Zozname svetového dedičstva Karpát a v chránených krajinných oblastiach, vrátane ich ochranných pásiem. Medzi aktivity patrí:

vytváranie sietí partnerov, vývoj nástrojov na spoluprácu a participáciu, ich testovanie a aplikáciu, stretnutia so zainteresovanými stranami, hodnotenia výsledkov, vývoj štandardných nástrojov pre Slovensko, stanovenie priorít a stratégií pre inovatívne mikroprojekty infraštruktúry, monitoring aktivít, analýzy zamerané na udržateľný rozvoj na Slovensku, šírenie a adaptáciu nástrojov a materiálov.

Priority zahŕňajú:

- Iniciatívy zamerané na zachovanie Poloninských lúk, napr. ručné kosenie, odstraňovanie biomasy, jej presun, prenášanie ropúch a pod,
- Zriadenie siete monitorovacích plôch – sledovanie stavu vegetácie na turistických chodníkoch v NP Poloniny v súvislosti s turistickou návštevnosťou,
- Zvýšenie retenčnej schopnosti krajiny NP Poloniny - návrh a realizácia citlivých vodozádržných opatrení v krajine NP Poloniny, ktoré budú zároveň slúžiť ako protipožiarne opatrenia,
- Monitoring štyroch druhov vtákov a podrobná štúdia migrácie živočíchov na území NP Poloniny a jeho ochranného pásma – vypracovanie štúdie. Táto štúdia poskytne informácie o priechodnosti územia NP Poloniny a jeho ochranného pásma pre živočíchov a navrhne možné riešenia na zabezpečenie jeho zachovania, prípadne na zlepšenie priechodnosti dopravnej infraštruktúry, aj v súvislosti s plánovanými rozvojovými aktivitami na území. Monitoring vybraných druhov vtákov budú vykonávať štyri osoby (väčšinou priamo zamestnanci Správy NP) hlavne počas jarných mesiacov.

4.2 Poloniny Heritage+

Ide o informačno-osvetovú kampaň UNESCO „Človek a biosféra“, ktorá predstavuje pridanú hodnotu pre obyvateľov a nástroj pre rozvoj miestnej ekonomiky. Cieľom je zapojenie ľudí do rozvoja Biosférickej rezervácie UNESCO a zdieľanie skúseností so sieťovaním v pohraničných oblastiach – Švajčiarsko, Taliansko, Rakúsko verzus Slovensko, Poľsko, Ukrajina (Medzinárodná biosférická rezervácia Východné Karpaty).

Plánované aktivity zahŕňajú:

- Séria 10 podujatí „Jeden štvorcový meter krajiny“ v materských, základných a stredných školách v Prešovskom samosprávnom kraji, spojených so súťažou vedomostí (hľadanie zaujímavého prírodného miesta mimo chránených oblastí, napr. v lese, pri rieke, rybníku, na lúke alebo poli, a realizácia vlastného výskumu s pomocou učiteľa).
- Výtvarná a fotografická súťaž pre žiakov a študentov základných a stredných škôl pôsobiacich v územnej pôsobnosti NP Poloniny. Hlavnou témou súťaže s názvom „Les“

budú ekosystémy starobyľých lesov v NP Poloniny. Očakáva sa účasť minimálne 100 žiakov alebo študentov, vrátane odmien pre účastníkov.

4.3 Zvyšovanie environmentálneho povedomia širokej verejnosti

- Rozšírenie ponuky environmentálnej výchovy na všetkých typoch škôl, interaktívne kurzy o ochrane prírody a turizme, ponuka vonkajších vzdelávacích programov pre odbornú verejnosť.

V rámci aktivity sa plánuje nákup 9-miestneho mikrobusu, ktorý sa bude prevažne využívať na prepravu turistov, školských skupín a pod. na vzdialenejšie a menej dostupné turistické trasy, najmä na miesta, ktoré je možné navštíviť len so sprievodcom (napr. Havešová, Rožok a ďalšie). Mikrobús tiež umožní prepravu návštevníkov so zdravotným postihnutím (napr. používateľov invalidných vozíkov).

- NP Slovenský kras

Organizácia viacerých vzdelávacích podujatí, ako napríklad: pozorovanie vtákov raz ročne, aktivity počas Dňa Zeme a Svetového dňa vody, súťaž „Za krásou Slovenského krasu“, ornitologické prednášky, prednášky o ochrane biodiverzity, Noc netopierov (2-krát).

Posilnenie spolupráce medzi strategickými zainteresovanými stranami v oblasti udržateľného cestovného ruchu, ochrany ekosystémov a biodiverzity a podpora vytvárania sietí.

Aktivita 4 prispieva k dosiahnutiu Výsledku 2 – Zlepšená ochrana ekosystémov a ich zvýšená odolnosť voči hrozbám straty biodiverzity, prostredníctvom:

- Výstupu 2.1 – Rozvinuté environmentálne vzdelávanie a aktivity na zvyšovanie povedomia o ochrane biodiverzity a udržateľných formách služieb cestovného ruchu.
- Výstupu 2.2 – Miestni obyvatelia zapojení do aktivít na ochranu ekosystémov a biodiverzity.
- Výstupu 2.3 – Zmapované, vyvinuté, testované a implementované pilotné iniciatívy a opatrenia na ochranu biodiverzity.

Aktivita 4 taktiež prispieva k dosiahnutiu Výsledku 3 – Lepšie riadenie ochrany prírody a udržateľného cestovného ruchu na národnej úrovni, prostredníctvom:

- Výstupu 3.1 – Stratégie, manažmentové alebo akčné plány pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu a ochranu biodiverzity vypracované, revidované alebo aktualizované správami národných parkov.

Aktivita 5: Vytváranie sietí, spolupráca a riadenie ochrany prírody a udržateľného cestovného ruchu

Aliancia bude vytvorená s cieľom uľahčiť komunikáciu, zdieľať zdroje, vymieňať si osvedčené postupy a koordinovať úsilie v oblasti ochrany prírody, manažmentu a udržateľného cestovného ruchu v rámci NP. Jedným z cieľov Aliancie bude aj aktívne zapojenie do globálnych sietí. Vytvorenie tejto siete bude inšpirované modelom Švajčiarskej siete parkov.

Programový
Projekt zahŕňa spoluprácu so švajčiarskym partnerom, Inštitútom pre životné prostredie a prírodné zdroje ZHAW na Zürichskej univerzite aplikovaných vied. V rámci implementácie sa uskutočnia študijné cesty do Švajčiarska a na Slovensko, aby sa zdieľali nadobudnuté poznatky a skúsenosti prezentovali najlepšie praktiky na mieste. Založenie tejto siete posilní celkovú efektívnosť NP tým, že podporí jednotné stratégie, zlepši spoluprácu a zabezpečí dosiahnutie spoločných cieľov v oblasti ochrany prírody a manažmentu návštevníkov.

Dôležitou súčasťou Projekt je spolupráca s ďalšími miestnymi a regionálnymi zainteresovanými stranami. Cieľom je spolupráca s miestnymi a regionálnymi organizáciami cestovného ruchu, univerzitami, obcami, ďalšími zainteresovanými stranami, neziskovými organizáciami, neštátnymi vlastníckymi a ďalšími subjektmi v území NP.

Na zlepšenie riadenia ochrany prírody a udržateľného cestovného ruchu na národnej úrovni aj v jednotlivých NP bude pripravená stratégia rozvoja udržateľného turizmu pre každý NP.

Pre NP Muránska planina už bola stratégia vypracovaná. Podľa potreby bude stratégia ďalej rozpracovaná na základe výsledkov pracovnej skupiny týkajúcej sa stratégie a spoločného rámca dohodnutého pre NP.

Okrem toho budú realizované ďalšie iniciatívy na zlepšenie riadenia ochrany prírody a udržateľného cestovného ruchu v NP.

- TANAP

Vysoké Tatry každoročne navštívi viac ako 4 milióny návštevníkov, pričom denná návštevnosť v alpínskom prostredí sa pohybuje od 18 000 do 28 000 ľudí. Oblasť TANAP-u zahŕňa viac ako 600 km turistických chodníkov. Okrem turistiky sa v Tatrách vykonávajú aj horolezecké aktivity. Lyžiarske športy sa praktizujú v športových centrách v lokalitách Zverovka-Spálená, Štrbské Pleso, Starý Smokovec, Tatranská Lomnica a Ždiar-Strednica. Zátťaž na vysokohorské oblasti spôsobená turistickými aktivitami je výrazne nerovnomerná. Najviac navštevovaná je južná časť Východných Tatier. Cieľom Stratégie rozvoja udržateľného turizmu je analyzovať letný aj zimný turizmus v TANAP-e, určiť možnosti rozvoja TANAP-u z pohľadu udržateľného turizmu, identifikovať konkrétne potreby rozvoja udržateľného turizmu v oblasti TANAP-u, definovať strategický rámec pre rozvoj udržateľného turizmu, implementovať stratégiu a navrhnúť efektívne opatrenia na rozptýlenie návštevníkov s cieľom zmierniť tlak na vybrané lokality.

Ekologická únosnosť krajiny: v súvislosti s prípravou Stratégie rozvoja udržateľného turizmu v oblasti TANAP-u je potrebné pochopiť ekologickú únosnosť územia, najmä únosnosť vysokohorského prostredia Tatier. Stanovenie prahovej hodnoty únosnosti krajiny (jej limitov a potenciálov) bude založené na limitoch vyplývajúcich z biotických prvkov (vegetačný kryt, domovské areály chránených druhov živočíchov) a abiotických prvkov krajinného systému (geologické, geomorfologické, pôdne podmienky). Únosnosť krajiny sa bude určovať predovšetkým na základe priestorových, ekologických a ekosozologických limitov. Tieto limity budú stanovené na základe prahových hodnôt únosnosti krajinných prvkov pre vybrané aktivity (turistika, horolezectvo, rozvoj lyžiarskych stredísk a pod.). Ekologická únosnosť krajiny bude vypočítaná pre územie Tatranského národného parku s výnimkou zastavaných území mesta Vysoké Tatry. Únosnosť bude stanovená samostatne pre letné a zimné aktivity v Tatrách.

- NAPANT

Cieľom Správy NP je stať sa partnerom v regióne a na území NP Nízke Tatry pre vlastníkov a správcov pozemkov a miestne zainteresované strany. Tematické oblasti ako doprava, kultúrne dedičstvo, environmentálna výchova, ekológia a biodiverzita, ochrana prírody a udržateľný cestovný ruch budú spoločne diskutované.

Rovnako by chceli byť ekologickým vzorom pre návštevníkov NP. V tejto súvislosti plánujú okrem Stratégie rozvoja udržateľného turizmu vypracovať aj ďalšie strategické dokumenty, ako sú: Akčný plán NP, niekoľko dokumentov na ochranu prírody a krajiny a strategický dokument pre inteligentnú a udržateľnú mobilitu v rámci NP.

- NP Slovenský raj

Aktivita zahŕňa odborné usmernenie, spracovanie a vypracovanie strategického dokumentu o rozvoji udržateľného turizmu (externá služba) s aktívnou účasťou Správy NP Slovenský raj. Dokument bude zahŕňať analýzu zraniteľnosti turistických produktov a služieb a návrh adaptačných opatrení na dôsledky zmeny klímy.

Ďalším dôležitým dokumentom, ktorý bude pripravený a spracovaný, je nový Návštevný poriadok NP Slovenský raj, ktorý si vyžiada sériu stretnutí spojených s prípravou materiálov na komunikáciu a konzultáciu so zainteresovanými stranami. Základom bude dokument „Monitoring vplyvu návštevníkov na biotopy Slovenského raja“, ktorý bude spracovaný čiastočne pod vedením odborných kapacít S-NP Slovenský raj a čiastočne prostredníctvom externej služby.

Na zlepšenie riadenia NP bude vykonaný monitoring vplyvu návštevníkov na biotopy a prieskum návštevníkov.

- NP Muránska planina

Keďže Správa NP Muránska planina už vypracovala Stratégiu rozvoja udržateľného turizmu, bude pracovať na návrhu metodiky na definovanie únosnosti (environmentálnej, technickej, sociálnej) exponovaných lokalít z hľadiska dennej, týždennej, mesačnej alebo sezónnej/ročnej návštevnosti s ohľadom na predmety ochrany v jednotlivých lokalitách, vykonávané aktivity a vyhodnotenie údajov a indikátorov vplyvu. Táto metodika by mohla byť využiteľná aj v iných NP.

- NP Poloniny

Okrem Stratégie rozvoja udržateľného turizmu sa plánuje vypracovanie nasledujúcich dokumentov:

5A.1 Vypracovanie plánu udržateľnej mobility pre NP Poloniny/MBR Východné Karpaty,

5A.2 Vytvorenie katalógu a mapy ekosystémových služieb pre územie NP Poloniny.

V rámci spolupráce s miestnymi a regionálnymi zainteresovanými stranami, univerzitami a ďalšími odbornými organizáciami sa plánujú rôzne moduly, ako napríklad:

5B.1 Poloniny Future+, udržateľné komunity v MBR Východné Karpaty:

- Cieľom je zvýšiť celkovú kvalitu života v NP Poloniny. Vytvorí sa platforma zainteresovaných strán, vďaka ktorej budú správne a objektívne definované transformačné ciele pre región so zameraním na inovačný ekosystém. Budú riešené témy architektúry, občianskej participácie, ale aj príprava nových tematických turistických balíčkov (napr. šport a kultúra v prírode, industriálne dedičstvo...) alebo inovatívne nástroje pre turizmus, ktoré podporujú projekty miestnych komunít. Základom fungovania platformy bude jej flexibilita.

5B.2 Model systematickej spolupráce so zainteresovanými stranami a verejnosťou, vytvorenie platformy zainteresovaných strán, ktorá zahŕňa systematickú, kontinuálnu spoluprácu:

- Kľúčoví aktéri, ktorí majú významný vplyv na územie a sú ovplyvnení viacerými agendami,
- Zapojenie do špecifických agend: Kľúčoví aktéri úzko dotknutí konkrétnymi témami a agendami,
- Informácie a vzdelávanie spolu s možnosťou kedykoľvek zanechať návrhy a pripomienky: Široká verejnosť (obyvatelia územia) a návštevníci.

Aktivita 5 prispieva k dosiahnutiu Výsledku 3: Lepšie riadenie ochrany prírody a udržateľného cestovného ruchu na národnej úrovni tým, že zabezpečí Výstup 3.1: Stratégie, manažmentové

Príloha 2 - Indikatívny rozpočet zmluvných strán

	Celkové oprávnené výdavky (EUR)	Projektový grant (EUR)	Priame výdavky (EUR)	Rezerva (EUR)	Kancelárske a prevádzkové náklady (EUR)
Prijímateľ	1 594 100	1 594 100	958 000	607 125	28 975
Projektový partner 1	975 928	975 928	891 928	60 000	24 000
Projektový partner 2	1 884 263	1 884 263	1 800 263	60 000	24 000
Projektový partner 3	2 802 600	2 802 600	2 718 600	60 000	24 000
Projektový partner 4	2 003 878	2 003 878	1 919 878	60 000	24 000
Projektový partner 5	3 390 349	3 390 349	3 306 349	60 000	24 000
Projektový partner 6	1 677 635	1 677 635	1 593 635	60 000	24 000
Projektový partner 7	2 389 250	2 389 250	2 305 250	60 000	24 000
Projektový partner 8	1 966 643	1 966 643	1 882 643	60 000	24 000
Projektový partner 9	3 942 854	3 942 854	3 858 854	60 000	24 000
Projektový partner 10	315 000	315 000	315 000		
Spolu	22 942 500	22 942 500	21 550 400	1 147 125	244 975

alebo akčné plány pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu a ochranu biodiverzity vypracované, revidované alebo aktualizované správami národných parkov a Výstup 3.2: Zlepšená spolupráca medzi strategickými zainteresovanými stranami v oblasti udržateľného cestovného ruchu, ochrany ekosystémov a biodiverzity a podporené vytváranie sietí.

Podrobnejšie informácie o všetkých aktivitách možno nájsť v prílohe 2 Indikatívny rozpočet zmluvných strán. Indikátory a cieľové hodnoty sú uvedené v prílohe 1 Projektovej zmluvy.